TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 6, Sayı: 23, Aralık 2019, s. 123-139

Dr. Maksut BELEN

Öğretim Görevlisi (emekli). belenmaksut@yahoo.com.

RİSALE-İ NUR, DİL ve EDEBİYAT ÖĞRETİMİ

Özet

Dil, bütün maddî ve manevî değerlerin, duygu, düşünce ve hatıraların ortak hazinesi ve milletlerin en önemli sosyal varlığıdır. Kültürün de ilk ve temel unsuru dildir.

İdeolojik bakışlarla bir millet ve dil görmezden gelinip inkar edilmemelidir. Yani eğitimde, resmi dili de ana dili de vazgeçilmez gören bir anlayışa sahip olmak gerekir...

Kültür, varlığını nesilden nesile aktararak devam eder. Gelenek ve görenekler, dünya görüşü, din, sanat, tarih vs. dil sayesinde nesillere aktarılır. Milletin ve diğer kültür unsurlarının oluşmasında etkili olan ve en başta gelen dildir.

Ne yazık ki Türkçemizi, yetmiş küsur yıldan beri, milletimiz ve mazimizden ayrı görenlerin ve: "Dilimizdeki yabancı kelimeleri atalım; Eski Türkçe kelimeleri canlandıralım" diyerek uydurma kelimeler yapanların elinde acınacak hale düşmüştür. Yeryüzünde başka dillerden kelime almamış saf bir dil mevcut değildir. Dillerdeki kelimeler değil, kelimelerin grameri, mimarisi; sesleri, iç ve dış musikişi millidir.

Bugün "dil böler" diyen siyasetçilerin aksine Said-i Nursi, anadil ile verilen eğitim ve kültürün baki kalacağını ve milli lisanla işlenen bir şeyin, içeriği ne olursa olsun, insanlara sıcak geleceğini belirtmiştir.

Yaşadığımız küresel çağdaki kuşakların ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim sistemine çok ihtiyaç vardır. Üniversitelerimizde verilecek olan dil ve edebiyat dersleri, ilmî verimlilik için, belâgat dersiyle verilmeli, Anlamın gücünü sağlamak için, sadece kelimelerin kullanılmasıyla yetinilmeyip üslûp konusunun önemi de göz önünde bulundurulmalıdır. Büyük tahribat geçirerek bozulan

bugünkü Türkçemiz, en mükemmel örnek, ölçü ve kalıp özellikleriyle, hakiki ve halis Türkçemize göre derlenerek düzeltilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Risale-i Nur, Türkî, edebiyat, üslûp, belagat.

RISALE-I NUR AND TEACHING LANGUAGE-LITERATURE

Abstract

Language is the common treasure of all material and spiritual values, feelings, thoughts and memories, and the most important social existence of nations. The first and fundamental element of culture is language.

With ideological views, a maize and language should not be ignored and denied. In other words, to have an understanding by making the official language indispensable in education and official language ...

Culture continues by transferring its existence from generation to generation. Traditions and traditions, world view, religion, art, history etc. The language is transferred to generations. It is the most effective language in the formation of the nation and other cultural elements.

Unfortunately, since the seventeen years of our Turkish language, our nation and those who see the separate from the past and: ur Let's take the foreign words in our language; Let us animate the old Turkish words. Lar There is no pure language on earth that has not received words from other languages. Grammar, architecture of words, not words in languages; sounds are of domestic and foreign music are national.

In contrast to the politicians who say "divide the language" today, Said-i Nursi stated that the education and culture given in the mother tongue would remain intact and that something processed in the national language would be warm to people regardless of their content.

There is a need for an education system that can meet the needs of generations in the global age. The language and literature courses that will be given in our universities should be given with belagat course for scientific efficiency. In order to ensure the power of meaning, attention should be paid to the necessity of the rules of rhetoric, considering the importance of style and not only the use of words. Today's Turkish, which has been destroyed by great destruction, should be compiled and corrected according to the Risale-i Nur, which is the most perfect example, measure and form.

Key Words: Risale-i Nur, Turkish, literature, wording, retorik.

Bilginin büyük bir güç olduğu günümüzde ve gelişmelerin ülkemizi bölgesel önderliğe ittiği bu ortamda ilgi ve bilgi eksikliğinin sonuçları çok acı ve ağır olacaktır. Bu konuda büyük eksikimizin olduğuna inanmalıyız. Çünkü kabul edilmeyen hata ve eksik, düzeltilip tamamlanamaz.

Yaklaşık altı yüzyıl boyunca oluşan ve gelişen, sürekli bir dinamizm içinde bulunan, basiret ve iz'anla muhafaza edilip ne yazık ki aydınlarımızdan yeterli ilgi ve gayreti görmemiş köklü kültür birikimimizin, Cumhuriyet döneminde bütünüyle incelenmesi ve tanımlanması mümkün olmamıştır. Günümüzde üniversitelerimizde gelinen bilimsel seviye, geçmişin değerlerine saygıyla bakmanın gerekliliğini ve geçmişten faydalanılacak ve ders alınacak sayısız öğretinin bilim tarafından değerlendirilmesini gerekli ve mümkün kılmaktadır.

Tanzimatla başlayan eğitimde modernleşme, mektep, medrese ve tekke kurumlarının, karşılıklı yabancılaşmayla kutuplaşmasına sebep olmuştu. Medreseliler, mekteplileri dinsizlikle, diğerleri de bunları cahillik ve taassupla suçlamaktaydılar. Ayrıca mektep merkezli eğitim dilinin Türkçe olması, Doğu ve Güneydoğu'daki eğitimi de önemli ölçüde sınırlamıştı.

Bizde Batılılaşma çabaları Tanzimat'la başlamıştır. 1839-1860 tarihleri Türk toplumunun, kapılarını, hiçbir kontrol yapılmadan, Batıya ardına kadar açtığı bir dönemdir. Tanzimat yazar ve şairi olan Ziya Paşa dahi:

“Milliyyeti nisyân ederek, her işimizde

Efkâr-ı Frengi tebaiyyet yeni çıktı” beytiyle bu durumdan şikayet etmiştir. Tanzimat, ne eskiyi doğal bir değişim ile yeniye göre geliştirebilmiş, ne de onu tamamiyle ortadan kaldıracıydı. Halkta eski anlayış aynen devam ediyordu. Avrupalılık bazı alanlarda millî ve mahallî hayata sürülmüş küçük bir frenk cîlâsı olarak dışta kalmış ve sadece eskinin bütünlüğünü bozmuştur.

Yaşadığımız küresel çağdaki kuşakların ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim sistemine çok ihtiyaç vardır. Mektebi esas alarak medreseyi canlandıran ve bu ikisine de tekkenin irfanını katan model, bugün Türkiye'nin tartıştığı eğitim ve demokratik açılımın gerekliliği üzerine yıllar önceden farklı fikirler önermiş önemli bir mütefekkir olan Bediüzzaman Said-i Nursî'nin “Medresetüzzehra” adını verdiği ve merkezi Van'da, birer şubesi de Bitlis ve Diyarbakır'da olarak açmak istediği okul modelidir. Bugün "dil böler" diyen siyasetçilerin aksine Said-i Nursi, anadil ile verilen eğitim ve kültürün baki kalacağını ve milli lisanla işlenen bir şeyin, içeriği ne olursa olsun, insanlara sıcak geleceğini belirtmiştir. Van'da kuracağı üniversiteyi Bediüzzaman Said-i Nursî: “...Câmiü'l-Ezher'in kızkardeşi olan, Medresetü'z-Zehrâ

namıyla dârülfünunu mutazammın pek âli bir medresenin Bitlis'te ve iki refikasıyla Bitlis'in iki cenahı olan Van ve Diyarbakır'da tesisini isteriz. Vicdanın ziyası, ulûm-u dîniyedir. Aklın nuru, fûnun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecellî eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder." (Münazarat: 126-127-128) ifadesiyle belirlemiştir.

Bediüzzaman Said-i Nursî, " Fûnun-u cedideyi, ulûm-u medaris ile mezc ve derc; ve lisân-ı Arabî vâcip, Kürdî câiz, Türkî lâzım kılmak." yani fen ilimleri ile medrese ilimlerinin beraber okutulduğu ve yine orada Arapça'nın mecburi ve gerekli, Kürtçe'nin mümkün, Türkçenin de lüzumlu ve ihtiyaç duyulan bir dil olarak bulunduğu üniversiteyi gerekli görmektedir. Bu üç dilde eğitim verilmeli, öğrenciler bu üç dilde bilgi sâhibi olmalıdır görüşüyle ta o zamandan günümüze dil eğitim reçetesi sunmuştur.

İdeolojik bakışlarla bir millet ve dil görmezden gelinip inkar edilmemelidir. Aksine dil ve örf anayasa garantisine alınıp daha da bağra basılmalıdır. Yani eğitimde, resmi dili de ana dili de vazgeçilmez gören bir anlayışa sahip olmak gerekir... Çünkü dil, bütün maddî ve manevî değerlerin, duygu, düşünce ve hatıraların ortak hazinesi ve milletlerin en önemli sosyal varlığıdır. Kültürün de ilk ve temel unsuru dildir. Kültür, varlığını nesilden nesile aktarmaya borçludur. Gelenek ve görenekler, dünya görüşü, din, sanat, tarih vs. dil sayesinde nesillere aktarılır. Milletın ve diğer kültür unsurlarının oluşmasında etkili olan ve en başta gelen dildir.

Bir şair duygu ve düşüncelerini kendi milletinin bireylerine ancak diliyle ulaştırabilir. Bir yazar, bir bilim adamı, bir devlet adamı ve bir filozof topluma görüşlerini dil yoluyla yayabilir.

Dil, milletler arasında da kültür taşıyabilmektedir. Bir millet başka bir milletten bir takım kelimeler alabilir. Her kelime kültüre ait bir unsur olduğu için alındığı şekliyle olmasa bile o milletin kültüründen izler taşıyacaktır. Kültürün nesilden nesile aktarılması, diğer milletlere tesir etmesi, yaşaması ve gelişmesi dil sayesinde mümkündür. Bediüzzaman: " Arabî vâcip, Kürdî câiz, Türkî lâzım kılmak" derken elbette ki bu dil gerçeğini ortaya koymuştur.

Bir millet ve dili inkarın aksine, bu anlayış yıllar önce hayata geçirilseydi bugün bu sıkıntıları yaşamazdık. Biz geçmiş değerlerimizle ilgili çalışmaları yeterince yapamazken, Kürt Dili, Edebiyatı ve tarihini de içeren, aslında bizim olan birçok değerler, yurt dışında yabancı ülke bilim adamları tarafından tek taraflı bakış açılarıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Ancak, dünyada durum böyleyken, Türkiye'de, Kürt dili ve kültürü sahasında basılan, Siirt Mutasarrıfı Yusuf Ziyaeddin Paşa'nın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan "Hâzâ Kitabu (Li-hediiyetü'l- Ham'idiyye fî'l-Lûgati'l-Kürdiyye)" isimli Sözlüğü, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde "Seyfeddin Özege Bağış" olarak bulunan Kürdî-zâde Ahmed Hassî Râmîz'in, Kürtçe (Zazaca) "Mevlîdî'n-Nebî"si ve birkaç kitap ve Şerefname'den sonraki önemli ikinci kaynak ve Kürtler hakkında ilk sosyolojik çalışma olarak değerlendirilen Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi dışında fazlaca bir eser yoktur. (http://tr-tr.facebook.com/notes/k%C3%BCrdoloji-kurdology-comment_id=1830225)

İhmale uğrayan bu çalışmaların, bir bütünlük, kaynaşma ve mükemmellik içinde uygulanmasını isteyen "Bediüzzaman Said-i Nursî, en birinci maksadı olan, Şark Darülfünûnu'nun tesisi için uğraşmaktan katiyen geri durmadı. Bir gün mebuslar heyetine der: "Bütün hayatımda bu darülfünûnu takip ediyorum. Sultan Reşad ve İttihatçılar, yirmi bin altın lira verdiler. Siz de o kadar ilave ediniz." O zaman, yüz elli bin banknot vermeye karar verdiler. Bunun üzerine: "Bunu mebuslar imza etmelidirler" der. Bazı mebuslar: "Yalnız, sen medrese usûlüyle, sırf İslamiyet noktasında gidiyorsun. Halbuki, şimdi Garblılara benzemek lazım." derler.

Bediüzzaman: "O vilayat-ı Şarkîye, alem-i İslamın bir nevî merkezi hükmündedir; fûnûn-u cedîde yanında, ulûm-u dîniye de lazım ve elzemdir. Çünkü, ekser enbiyanın Şarkta, ekser hükemanın Garbda gelmesi gösteriyor ki, Şarkın terakkiyatı dinle kaimdir. Başka vilayetlerde sırf fûnûn-u cedîde okuttursanız da, Şarkta her halde millet, vatan maslahatı namına, ulûm-u dîniye esas olmalıdır. Yoksa, Türk olmayan müslümanlar, Türke hakîki kardeşliğini hissedemeyecek. Şimdi, bu kadar düşmanlara karşı teavün ve tesanüde muhtacız. (Tarihçe-i Hayat: 143-144).

Kültürün koruyucusu ve taşıyıcısı olan dilleri, milletlerinin ve onların mazilerinden ayrı bir varlık olarak görenler, milletlerinin dilleri üzerinde söz sahibi olamazlar. Bir milletin tarih boyunca ortaya koyduğu eserleri sevmek ve anlamakla diller sevilir. Tarih yalnız milletlere değil, milli dillere de karakter verir ve onları olgunlaştırır.

Ne yazık ki Türkçemiz, yetmiş küsur yıldan beri dilimizi, milletimiz ve mazimizden ayrı görenlerin ve: "Diğer dillerden dilimize geçmiş olan kelimeleri dilimizden atalım, sadeleştirelim; Eski Türkçe kelimeleri canlandıralım" diyerek bunlara ilaveten uydurma kelimeler de yapanların elinde acınacak hale düşmüştür. Yeryüzünde başka dillerden kelime almamış saf bir dil mevcut değildir. Her dil bir diğer dilden kelime alış verişinde bulunmuştur. Dillerin kelimeleri değil, grameri, mimarisi; sesleri, iç ve dış musikisi millidir.

“Eski Türkçeye birçok kelime Yunanca, Hind, Çin ve Moğol dillerinden alınmıştır. Bir takım geri kelime ve ekler Türkçeye daha çok Moğol istilasından sonra zorla sokulmuştur. Tarih boyunca hazmedilerek millileşmiş kelimeleri atıp Türklere en büyük düşmanlığı yapmış barbar Moğol milletin kelimelerini Türkçeye almaya çalışmak hainliktir.” (Banarlı 1977: 238-243)

Büyük bir tahribat geçirerek acınacak hale düşürülen Türkçemizin düzeltilmesinde, hakiki ve halis Türkçe olan Risale-i Nurların örnek, ölçü ve kalıp olacağına inanıyor ve bunu acil olarak istiyoruz.

Çünkü, Risale-i Nur'lar, imani meselelerle ilgili olmakla birlikte, ifade tarzının güzelliği ve mükemmelliği, kelimeler, yapılan benzetmeler, edebi sanatlar ve verilen örneklerle dil özelliğine sahip olan cümlelerden meydana gelmiştir. Onun dil özellikleri konusunda çok şey yazılabilir.

Risale-i Nurlar müsvedde hali değiştirilmeden temize geçirilen eserlerdir. Bediüzzaman Said-i Nursi tarafından söylenmiş ve kâtip dediğimiz diğer şahıslar tarafından yazılmış metinlerdir. Bu özelliği çeşitli yerlerde müellifi bizzat kendisi belirtmektedir. Bu konuda: "Çok acele yazıldı", "Vakit olmadığı için düzeltilmeye ve tebyiz edilmeye vakit bulunamadı" veya "Tarassutlar, tazyikatlar altında yazıldığı için rahat bir şekilde düzeltilemedi", "Düzeltilmedi müşevveş kaldı" gibi çok çeşitli ifadeler kullanılmıştır. (25 ve 26. Lem'alar baş kısmı; 30. Lem'a, 3. Nükte; 25. Sözün başı (İhtar); 26. Lem'a, II.Rica, 12. Rica; Konuşan Yalnız Hakikattir, Emirdağ Lahikası, II, 78; 28.Mektup, 7.mesele 5. İşaret). Bir insanın süratli bir şekilde söylemesi ve söylerken diğerlerinin yazmasıyla bir eserin meydana gelmesi görülmüş bir olay değildir.

Diğer bir özellik de, 300'den fazla hadis ihtiva etmesine rağmen Ondokuzuncu Mektup gibi bazı risaleler, hiç bir kitaba müracaat edilmeden çok süratli bir şekilde yazılmıştır. (Mektubat: 19. Mektup, 28. Mektup, 7.Mes'ele, 5. İşaret).

Büyük çoğunluğu Türkçe, sonra Arapça, az bir kısım ise Farsça olarak kaleme alınmış olan Risale-i Nurlar, seksen küsur yıldır okunuyor; tekrarlanarak okunması, okuma zevkini ve lezzetini kaybetmiyor. Müellif de: "Hem çok defa okunduğu halde taravetinden, zevkinden, lezzetinden hiç bir şey kaybetmemektedir." diyor. (Lemalar: 28.Lem'a, 7.mesele, Emirdağ Lahikası-I: 187, Mektubat: 19.Mektup, baş kısmı).

Risale-i Nurlar dikkatlice ve öğrenmek niyetiyle okunduğunda kolay anlaşılan eserlerdir. Bediüzzaman Said-i Nursî, ifade tarzının "muğlak" ve "anlaşılmaz" olduğu yolunda bir kanaata rağmen, kader ve ruh konuları gibi en büyük ve en geniş mevzuları dahi âmi insanlara da anlatabilecek tarzda bir ifadenin Risalelerde yer

aldığını bu özelliğin bir "eser-i inayet" olduğunu söylüyor. (Mektubat: 28.Mektup, 7.Mesele, 3-4-5. İşaret).

İslâm'ın, Kur'ân'ın ilk emri "Oku!" dur. Okumak imandır, ilimdir, kemaldır. Namık Kemal'in de: " Âdemin insanıyeti okumakla, hayvanıyeti yemekle kâimdir" sözü, okumaktan uzak olan insanlığı kabul etmemesi çok manidardır. Bir dil o dille öğrenilir. Çocuklar da dillerini öğrenirken kelimenin anlamına bakarak öğrenmiyor, tekrarlar, uygulamalı öğreniyorlar. Bilimde de, anlam ortaya çıkmadığı zaman merak devreye girip istifham uyandığı için, bu istifhamla ayrı bir sözlükten bakarak öğrenmenin verimli ve etkili olduğu kabul ediliyor.

Okumak ve okur yetişmek bilim işidir, sistemi ve metodu vardır. "Edebiyat Öğretimi, edebiyata ait eserlerin eğitim-öğretim boyutunu kapsar. Edebiyat eserinin nasıl öğretileceği hususu üzerinde durur. Okuma, Dinleme, Anlama ve Anlatma/İfade Etme unsurları çerçevesinde bilinçli bir okuma faaliyeti gerçekleştirmenin yöntem ve tekniklerini araştırır. Amacı eleştirel okumayı saptayıp okur yetiştirilmesine ortam hazırlar. Alımlama Estetiğinin ülkemizdeki temsilcisi olan Akşit Göktürk, okumanın üç anlam aşaması olduğunu belirtmiştir:

a. Okur-Yazarlık Aşaması: En yalın şekli olan bireyin, kağıt üzerindeki birtakım işaretleri birbirine katarak, çatarak anlamlar çıkarabilmesi, kendi demek istediklerini de aynı işaretleri de aynı alfabe işaretleriyle kağıda dökebilmesidir. İleri ülkelerde bu aşama, çağdaşlığın olmazsa olmaz ön şartı olarak kabul edilmektedir.

b. Okuma Alışkanlığını Kazanma Aşaması: Okuma sanatı, aynı zamanda bir olgunluğun kazanılmasıdır ve böylece birey, uygar dünyanın gündelik olaylarını, kültürel, politik, ekonomik gelişmelerini izleyebilir. Yeterli olgunluğun kazanılabilmesi için, temeli sağlam bir anadili öğrenimi çok gerekli olmaktadır. Okur-yazar birey, edebî dilin iletişim imkanlarını, bütün incelikleriyle tanıma becerisini elde eder ve metnin iletisine/mesajına vakıf olur. Böyle bir okumayı kazanan kişi, başkalarına bağımlı olmaksızın, kendi çabasıyla bilgi edinir, insanlara, dünyaya ve olaylara bakışını derinleştirir. İleri ülkelerin bireyleri, "sorumlu bir aydın olarak" gelişmiş bir okuma yetkinliğiyle, okumayı bir alışkanlık haline getirir...

c. Bilinçli Okur Olma Aşaması: Okuma sürecinin en zor ve karmaşık aşamasıdır. Okuma sürecinin eleştireci ve irdeleyici olan, daha çok orta ve yüksek öğrenimde kazanılan okuma alışkanlığının kişinin meslekî hayatında da bilinçli bir tavra dönüşmesidir. Aksi takdirde Göktürk'ün dediği gibi 'okumayan sözde aydınlar' yetişir." (GENÇ 2008: 423-424)

Risale-i Nurda kullanılan dil, İslam kültürü ile, Kur'an hükümleriyle, hadislerin mana ve muhtevasıyla, ayrıca Türk kültürüyle sıkı bağlantılıdır. Türkçe yaklaşık yetmiş küsur yıldır, Türkçedeki Arapça ve Farsça kelimeler, ıstılahlar, dini ibareler sökülüp atılmak suretiyle, fakirleştirilmiş ve yozlaştırılmıştır. Risale-i Nur'un, Türk diline yapmış olduğu hizmetlerde büyük ve bu konuda eşsiz bir eser olduğu kesin ve aşikardır.

Risale-i Nur, Türkiye Türkçesiyle, diğer Türk Cumhuriyetlerinde konuşulan Türkçelerde ortak olarak bulunan ve "tutkal kelimeler" diyebileceğimiz, kültürümüzü koruyan, dilimizi ve bizi birbirine bağlayan kelimelerimizi içinde barındırdığı için de Türk diline hizmet etmektedir. Halk dilindeki tabirler ve kelimeler de Risalelerde bir hayli çoktur. Diğer Türk Cumhuriyetlerinden görüştüğümüz bir çok kimseler Risale-i Nurları kolay anladıklarını mükerrer defalar dile getirmişlerdir.

Risale-i Nurun, ileride Türkçeyi ıslah etme ve düzeltmede önderlik görevi şöyle ifade edilmektedir:

"Her peygamberi Biz kendi kavminin lisanıyla gönderdik." (İbrahim Sûresi: 4) kavl-i şerifinin ima ve işaretinden şu devrede Türk lisanının sadmeler geçirmesine bakılırsa, Risale-i Nur, Türkçede, lisan üzerinde de imam olacağına, yani yarın halis Türkçe olan Risale-i Nur'un kesb-i imtiyaz edip diğerlerini terk edeceklerine dair işaret-i Kur'âniyedendir demiş olsam, hata etmemiş olurum zannederim."(Emirdağ Lahikası-I: 99)

Yeni ders programlarında, eski programda yer alan Türk Dili ve Kompozisyon derslerinin adı değiştirilmiş, "Dil ve edebiyat öğretiminde XX. yüzyılda iletişim, dil bilim, anlam bilim ve yorumbilim alanlarında ulaşılan düşünce ve gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılarak; Türkçenin kullanımı esnasında kazandığı ve kazanabileceği her türlü değer ve özelliği öğrencilere beceri düzeyinde kazandırmak amacıyla, "Edebiyat Programı" yanında bir de "Dil ve Anlatım Programına" ihtiyaç duyulmuştur.

Dil ve Anlatım dersinde, Türkçenin gramerine ilişkin kuralları ezbere dayalı öğretme yerine, metinler içinde ifade zenginliğini kavratmak; okuma, dinleme, anlama ve anlatma faaliyetlerini uygulamalı olarak beceriye dönüştürmek söz konusudur. (GENÇ 2008: 449)

Risale-i Nur Külliyatının dil ve edebiyat özellikleri, sadece yukarıda saydıklarımızdan ibaret değildir.

Yazı konusunda da Risale-i Nur'un Eski Yazıyı koruma, öğrenme ve öğretmede kesin hükmü vardır. Evet Türkçeyi iyi ve doğru bilmek için Osmanlıca gerçekten çok

gereklidir. Bugün ilim aleminde yüz seneden öncesine gidip inceleme yapamayanlar “aydın” kabul edilmiyor. Öncelikle, kütüphanelerin ve arşivlerin tozlu raflarında Osmanlıca binlerce kitap ve evrak incelenmeyi beklemektedir. İkincisi ise, ne yazık ki, bazı spikerler, öğretmenler, aydınlar, hatta devlet ve bilim adamları dahi, sosyal hayatta, okullarda ve televizyon kanallarında da şahit olduğumuz gibi, Türkçe birçok kelimeyi doğru telaffuz edememekte ve bozuk şekillerde kullanmaktadırlar. Eğer Osmanlıca bilinirse, bütün bu hata ve zorluklar ortadan kalkacaktır. Çünkü Latin asıllı Türk alfabesinde karşılığı olmayan, fakat Türkçe kelimelerde var olan sesleri karşılayan harfler ve uzatmalar, Eski yazıda bulunduğu ve orada açık olarak görüldüğü için telaffuzlar da güzel ve doğru olmaktadır. Risale-i Nurların da, yeni yazı basımlarının bazı yerlerinde, bilhassa Farsça isim tamlamalarında, belki de telaffuzu kolay geldiği için, “-i, -ı” ekleri bazen yanlışlıkla “-u, -ü” şeklinde yazılmıştır. Osmanlıca Risalelerde bu durum söz konusu değildir. Hatalı telaffuzların ve kullanımların başka bir yazıyla düzeltilmesi mümkün değildir. Eski yazı konusunda Risale-i Nurların daha bir çok yerinde: “Risale-i Nur’un mühim bir vazifesi, alem-i İslam’ın ekseriyet-i mutlakasının yazısı ve hattı olan huruf-u Arabiyeyi muhafaza etmektir.” (Emirdağ Lahikası-I: 81) “Hatt-ı Kur’an’ın tebdiline karşı, Kur’an şakirdlerinin bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur’aniyi Muhafazaya çalışması” (Mektubat: 278) şeklinde uyarı ve kurallar vardır.

Edebiyat konusuna gelince, Edebiyat, Arapça “e-d-b” kökünden türetilmiştir. Edeb kelimesi, “güzel ahlak, söz ve yazı bakımından yanlışa düşmekten sakınıp korunmağa yarayan ilim” demektir. Geniş anlamıyla, bir milletin kültürel nitelikteki bütün yazılı eserleri için kullanılmıştır.

“Belâgat, Batıdaki “Retorik” karşılığı bir terim olarak, “her şeyden önce meânî, beyan, bedî ve tevâbî’ini içine alan bir ilmin adıdır. Aynı zamanda da sözün veya yazının açık, yerinde ve sanatlı olmasının yollarını gösteren söz ilmi ve sanatıdır. “Belâgatın üç alt ilmi vardır:

İlm-i Meânî: Belâgatta, “fasih olmak kaydıyla kelâmın muktezâ-yı hâle ve mekana” uygunluğunu sağlama olup kelime ve cümlelerle, anlatım arasındaki ilişkileri öğreten alt bilimdir. Dilin ve ifadenin imkanlarını incelemesi, sözün yerinde ve duruma göre kullanılması için uğratılacağı değişiklikler bu ilme konu olmuştur..... Meânî, mananın görevi karşısında, ifadenin şekillendirilmesi olduğu için, doğrudan doğruya üslûb (stylistique) ile ilgili olmaktadır.

İlm-i Beyân: Sözü en açık şekilde söyleme ilmi olup mecazları, mecazlı anlatım yollarını kapsar ve öğretir. Başka bir tanıma göre: “lâfzın (gösteren), manaya (gösterilen) delaletinde (anlamlandırma) vuzûha (açıklık) kavuşabilmek için gereken

melekeyi (yetenek) kazandıran ve bununla ilgili kaidelerin bütününe içine alan bir ilimdir.” Beyan ilminin konuları: Hakikat, Mecaz (Trope) ve Kinâyedir.

İlm-i Bedî’: Sözü süslemek için kullanılan mecaz dışı sanatları bildiren söz ilmidir. İfadeyi süsleme ve güzelleştirme tabîi dilden sapmayı gerektirir. İfade edilmek istenen kavram veya anlam, söz sanatları vasıtasıyla zihinde etki bırakır; bu husus da edebiyatın sanat boyutunu gösterir... (GENÇ 2008: 415-416-417).

“Eskiden beri, lafız ve mana, üslûp ve muhteva bakımından, edipler ve şairler, mütefekkirler ve alimler ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazıları, sadece üslûp ve ifadeye, vezin ve kâfiyeye kıymet vererek, manayı ifadeye feda etmişlerdir. Ve bu hal de, kendini, en çok şürde gösterir. Diğer zümre ise, en çok mana ve muhtevaya ehemmiyet vererek, özü söze kurban etmemişlerdir.

Artık, Bediüzzaman gibi büyük bir mütefekkirin edebî cephesi, bu küçük mukaddeme ile kolayca anlaşılır sanırım. Zira Üstad, o kıymetli ve bereketli ömrünü, kulaklarda kalacak olan sözlerin tanzîm ve tertibi ile değil, bilakis, kalblerde, ruhlarda, vicdan ve fikirlerde kudsî bir ideal halinde insanlıkla beraber yaşayacak olan din hissini, îman şuurunun, ahlak ve fazîlet mefhumunun asırlara, nesillere telkini ile meşgul olan bir dahîdir....

Bununla beraber, Üstad, zevk inceliği, gönül hassasiyeti, fikir derinliği ve hayal yüksekliği bakımından harikulade denecek derecede edebî bir kudret ve melekeyi haizdir. Ve bu sebeple, üslûp ve ifadesi, mevzua göre değişir. Mesela, ilmî ve felsefî mevzûlarda mantıkî ve riyazî delillerle aklı ikna ederken, gâyet veciz terkipler kullanır. Fakat, gönlü mest edip, rûhu yükselteceği anlarda, ifade o kadar berraklaşır ki, tarif edilemez. Mesela, semalardan, güneşlerden, yıldızlardan, mehtaplardan ve bilhassa bahar aleminden ve Cenab-ı Hakkın o alemlerde tecellî etmekte olan kudret ve azametini tasvir ederken, üslûp o kadar latîf bir şekil alır ki; artık her teşbih, en tatlı renklerle çerçevelenmiş bir levhayı andırır; ve her tasvir, harikalar harikası bir alemi canlandırır.

İşte, bu hikmete mebnîdir ki, bir Nur Talebesi, Risale-i Nur külliyyatını mütalaası ile, üniversitenin herhangi bir fakültesine mensub da olsa, hissene, fikrene, rûhen, vicdanen ve hayalen tam manasıyla tatmin edilmiş oluyor.” (Tarihçe-i Hayat; 19-20).

Risale-i Nurlar, belâgatın, edebiyatın en parlak birinci ilim olduğunu ve insanlığın son zamanlarda ilim ve fenlere yöneleceğini şöyle ifade etmektedir: “Elbette nev-i beşer, âhir vakitte ulûm ve fûnûna dökülecektir. Bütün kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ise, ilmin eline geçecektir. Hem o Kur’ân-ı Mu’ciz-il

Beyan, cezalet ve belâgat-ı Kur'âniyeyi mükerreren ileri sürdüğünden remzen anlattırıyor ki: 'Ulûm ve fûnûnun en parlağı olan belâgat ve cezâlet', bütün envâyıyla âhîrzamanda en mergub bir suret alacaktır. Hatta insanlar, kendi fikirlerini birbirlerine kabul ettirmek ve hükümlerini birbirine icra ettirmek için, en keskin silahını cezâlet-i beyandan ve en mukavemet-suz kuvvetini belâgat-ı edâdan alacaktır." (Sözler: 264).

Sözünü ettiğimiz bu bilgi ve kaidelerden de anlaşıldığı gibi, Risale-i Nurlarda konuya ve makamın mâhiyetine uygun bir dil kullanılmıştır, yani belâgat vardır. Belâgat çoğu zaman zannedildiği gibi, Arapça, Farsça kelimeler veya anlaşılmasız ibareler kullanmak ve çok mücerret teşbihler yapmak demek değildir. Risale-i Nurda belagata çok yerde rastlanılmaktadır. Hatta müellifin Muhakemat isimli eserinde "İkinci Makale" belâgat hakkındadır. Orada belâgatın özellikleri, belâgatın vasıfları, çeşitli Arapça eserlerden misaller verilerek anlatılmaktadır. Özellikle de Arapların arasına giren başta Acemler olmak üzere diğer milletlerin, asıl belâgatın özelliğini bozduklarını, belâgatın sözün anlama hizmet etmesi kuralından, düşüncenin tabii akışı olan anlam nazmından ve tertibinden uzaklaşarak belâgat zevkini, söz dizilişine çevirdiklerini dile getirmektedir. Şöyle ki:

"Tarih lisan-ı teessüfle bize ders veriyor ki: Saltanat-ı Arabın câzibesıyla A'cam, Araplara muhtelit olduklarından, kelâm-ı Mudarî'nin¹ melekesi denilen belâgat-ı Kur'âniyenin madenini müşevveş ettikleri gibi; öyle de, Acemlerin ve acemîlerin belâgat-ı Arabiye'nin san'atına girdiklerinden, fikrin mecrâ-yı tabîisi olan nazm-ı maânîden, zevk-i belâgatı nazm-ı lâfza çevirmişlerdir.Bu sırra binaen, cereyan-ı efkâra mecrâ ve belâgat çiçeklerine çimengâh olmaya çok derece nâkıs ve kısa ve kuru ve kır'av olan nazm-ı lâfız; mecrâ-yı tabîisi olan nazm-ı mânâya mukabele ederek belâgatı müşevveş etmiştir. (Muhakemat: 86-87).

Bediüzzaman Said-i Nursî, Manzum Nesir ya da Serbest Şiir diyebileceğimiz "Lemeat" risalesinin başındaki "İhtar" bölümünde. "...Ben dahi nazım ve kafiye bilmediğimden ona kıymet vermezdim. Sâfiyeyi kafiye feda etmek² tarzında hakikatın suretini nazımın keyfine göre tağyir etmek hiç istemezdim. Şu kafiyesiz, nazımsız kitapta en âlî hakikatlere, en müşevveş bir libas giydirdim. Evvela: Daha iyisini bilmezdim. Yalnız manayı düşünüyordum. Sâniyen: Cesedi libasa göre yontmakla rendeleyen şuarâya tenkidimi göstermek istedim..... Nazma benzer bir

¹ Kelâm-ı Mudarî: Arap kabilelerinden Mudar kabilesinin konuştuğu Arapça. Kur'ân-ı Kerîm bu lehçe üzerine nâzil olmuştur. En fasih Arapça'dır.

² Eskiden şairin biri bir şiir yazmış ama bir türlü mısraın sonuna yazdığı "kafiye" kelimesine, bir sonraki mısradaki kafiye olacak bir kelime bulamamış. Karısının adı da Safiye'ymiş. Aklına sadece "tallaktu Safiye/Safiye'yi boşadım" cümlesi geliyormuş ve şiiri böyle tamamlarsa karısını boşamak zorunda kalıyormuş. Önce karar verememiş ama edebiyatta şekilcilik hırsıyla mecbur kalıp "tallaktu safiye" diyerek karısını boşayıp şiiri de bitirmiş.

nesir yazdım. Fakat vezin için kat'ıyyen tekellüf yapmadım....Külâh püskülsüz olur; vezin de kafiyesiz olur; nazım da kaidesiz olur. Zannımca lâfz ve nazım, sanatça câzibedar olsa, nazarı kendiyle meşgul eder. Nazarı manadan çevirmemek için perişan olması daha iyidir." (Sözler: 693) ifadeleriyle, belâgatın özellik ve kurallarından taviz vermediğini, birinci derecede anlamın geldiğini, şekil için anlamın feda edilemeyeceğini vurgulamıştır.

Risale-i Nurlarda, az önce sözü geçen üslûp yer yer farklıdır; bazen çok sade bir dil, bazen de çok ağır, muğlak, ıstılahlarla dolu ifadeler kullanılmıştır. Üslûp: "Kelâmın elbise-i fahiresi veyahut cemali ve sureti, üslûp iledir. Yani, kalıb-ı kelâm iledir.... Üslûptan muradım, kelâmın kalıbıdır ve suretidir...". (Muhakemat: 90) diye tanımlanmaktadır.

Üslûp konusunda: "... Her kaydın istihkak ve istidadına göre inayeti taksim ve hil'at-ı üslûbu tevzi ve giydirmektir. Zira üslûbun esasları üçtür:

Birincisi: Üslûb-u mücerrettir. Seyyid Şerif'in ve Nasıruddîn-i Tûsî'nin sade olan ma'raz-ı kelâmları gibi.

İkincisi: Üslûb-u müzeyyendir. Abdülkahir'in Delâilü'l-İcâz ve Esrarü'l-Belâga'sındaki müşa'şa ve parlak kelâmı gibi.

Üçüncüsü: Üslûb-u âlîdir. Sekkâkî ve Zemahşerî ve İbn-i Sina'nın bazı muhteşem kelâmları gibi. Veyahut şu kitabın mealindeki Arabiyyü'l-ibare, lâsiyyema Makale-i Sâlisedeki müşevveş, fakat muhkem parçaları gibi. Zira mevzuun ulviyeti, şu kitabı üslûb-u âliye ifrağ etmiştir. Yoksa benim san'atımın tesiri cüz'îdir.

Elhasıl: Eğer ilâhiyat ve usulün bahis ve tasvirinde isen, şiddet ve kuvvet ve heybeti tazammun eden üslûb-u âlîden ayrılmamak gerektir. Eğer hitabiyat ve iknaiyatta isen, ziynet ve parlaklık ve tergib ve terhibi tazammun eden üslûb-u müzeyyeni, elinden gelirse elden bırakma. Fakat gösteriş ve tasannu ve avamperestane nümâyış etmemek gerektir...

"Söylenene bak, söyleyene bakma" söylenilmiştir. Fakat ben derim: Kim söylemiş? Kime söylemiş? Ne içinde söylemiş? Niçin söylemiş? Söylediği sözü gibi dikkat etmek, belâgat nokta-i nazarından lâzımdır, belki elzemdir." (Muhakemat: 109, 111)

Belirttiğimiz bu konular önceki eski eserlerde de Risale-i Nurlara yakın görüş ve özelliklerle işlenmiştir. Bu eserlerdeki görüş ayrılıklarını Risale-i Nur düzeltmiştir. 19. yüzyıl bilim ve devlet adamlarımızdan olan Kırım kökenli Sivas'lı Mehmed Nüzhet Efendi, "Muğni'l- Küttâb" isimli edebiyat kaideleri eserinde, bilim adamlarının bir kısmının inşâyı, bağımsız bir bilim saymayarak maânî, beyân ve bedî' ilimlerinden

TİDSAD

meydana gelen nesir meyvesi olarak değerlendirdiklerini, bazı bilim adamlarının da inşâya, şiir gibi başlıbaşına belâgat ilimlerinden biridir dediklerini, belâgatın, sözün düzgün, kusursuz, yerine ve adamına göre söylenmesini öğreten, Arapça bir sözün gereğine uygun durumunu bildiren, lûgat ve sentaks meseleleriyle sözün maksada uygunluğundan bahseden, sözün gereken duruma uyarak amaç olan anlamı açıkça göstermesinden sonra, o sözde bulunması gereken güzellik ve estetiğin yönlerini belirleyen, cümle ve anlam bakımından daha da güzelleştirilmesinin usûl ve kaidelerinden, edebî sanatlarından bahseden ilim olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca eserde, “İnşâ ilmi, şiirin karşılığı olan nesirdir” denilerek Arap edebiyatını tanıtan kitaplarda, İnşânın, adı geçen bu üç ilim olan Maânî, Beyân, Bedî’ çerçevesinde değerlendirilmekte olduğu ve ayrı bir ilim olarak gösterilmediği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, büyük ediplerin edebî ilimlerde mükemmel dereceye ulaştıktan sonra, hitaplar, yazışmalar, eserler ve telif ettikleri inşalarda, kendilerine özgü tarz ile söyledikleri ve ediplerin gönüllerini coşturan renkli sözler ve sanatları, sözü geçen üç ilim çerçevesinde sundukları ifade edilmektedir. Bu yolla duygu ve düşüncelerini kemal ve mârifet sahiplerine duyurmak ve bağımsız, ayrı bir ilim özelliği kazandırmak için inşâ ilmini kurmuş oldukları da belirtilmektedir. (Mehmet Nüzhet: 68-70).

Bunlardan başka, eserde bilim adamlarının, edebî ilimleri on iki gruba ayırdıklarını ve hepsine birden edebî ilimler ismini vermiş olduklarını belirtmiştir. Bu on iki grubun: 1. Lugat, 2. İlmü’l-ıştikak, 3. İlmü’n-nahv, 4. İlmü’l-aruz, 5. İlmü’l-kavâfî, 6. İlmü’l-maânî, 7. İlmü’l-beyân, 8. İlmü’t-tarih, 9. İlmü’l-inşâ, 10. İlmü’s-sarf, 11. İlmü’l-hatt ve 12. İlmü’l-karzu’ş-şi’r olduğunu ifade etmiştir.

Anlamanın gücünü, sadece alışılmış kelimelerin kullanılmasına bağlamanın yetmeyeceğine, bunun yanında fesâhat ve belâgat kurallarına da uymanın gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Ayrıca, Fesâhat: Bir sözü açık, doğru, kaideye uygun, fazlalık ve eksiklikten uzak olarak söylemektir. Kelimede fesahat, nefret uyandıran, garip seslerden ve harflerden kaçınmaktır; sözde fesâhat, sözün söyleyiş zayıflığından ve nefret uyandırmaktan uzak olmasıdır; söyleyende fesâhat da meramını fasih kelimelerle anlatmaya muktedir olma alışkanlığıdır.

Belâgat: Meramın güzel bir şekilde, düzgün, kusursuz, fasih, yerinde ve adamına göre ifadesi, söyleyenin de beliğ bir sözü ifade etme gücüne sahip olmasıdır diye tanımlanmıştır.

“Edebiyatın işlevi (fonksiyonu), Eflatun ve Aristo’dan beri onun kullanım alanıyla ilgili olarak tartışılmıştır. Her nesnenin bir işe yaraması, fayda işleviyle ilgilidir. Edebiyatın şu fonksiyonları onun çok yönlü oluşunu gösterir:

Edebiyat eskiden kalma bir “şey” değil, bir sürekliliktir. Bir çeşit bilgidir. Bu bilgi eser yoluyla iletilen gerçeğe ilişkin bir bilgidir. Tiplerle ya da özel şeylerle ilgilenir. İnsan psikolojisi bilgisi verir. Fen bilimlerinin gelişmemiş olduğu zamanlarda bazı hakikatleri edebiyat keşfetmiştir. Şiir, felsefe (fen bilimleri, bilgi, akıl, sağduyu) kadar ciddi ve önemlidir, aynı zamanda hakikate denk bir özellik taşır. Edebiyatın önemli bir işlevi, Aristo’nun kullandığı bir terim olan “catharsis” yani insan ruhundaki gerilimleri boşaltma, ferahlatma veya temizlemedir. Edebiyat, başkaldırıcı ve özgürleştiricidir. Edebiyat bir toplumun gelişmesinde ışıklı bir yoldur, ışıktır. Toplum düzenini, sağlam ilkelerle bütünleştirir. İnsanları doğruya, güzele ve iyiye sevk eden kuvvettir.” (GENÇ 2008: 29-34).

Risale-i Nur’da bu fonksiyonlar tamamen mevcuttur. Bir ilim ve Kur’an tefsiri olduğu için süreklidir. İnsan psikolojisi bilgisi vermektedir. Hakikata denk hatta hakikatin kendisi olan bir özellik taşımaktadır. İnsan ruhundaki gerilimleri boşalttığı, ferahlattığı ve temizlediği bir çok kişinin itirafıyla sabittir. Özgürleştiricidir, Bediüzzaman “ekmeksiz yaşarım, ama hürriyetsiz yaşayamam” der, okuyanlar da bu aynı duyguyu hissederler. Toplum düzenini bütünleştirdiği ve insanları güzele, iyiye sevk ettiği resmi ve resmi olmayan kişiler tarafından çokça söz edilmiş ve kabul edilmiştir.

Risale-i Nur’da Edebî San’atlar çok sayıda mevcuttur.³ Burada örnek teşkil eden birkaç edebî sanattan söz edebiliriz. Risale-i Nur’lar öz metinler halindedir ve bu metinler çok ilmî, mu’cez, çok az cümle içerisinde çok şey ifade edilmiş şekildedir. Yani kısa bir metin içerisinde çok şeyler anlatılmış ve derin, ilmî ve ifadesi zor olan hakikatler çok kolay bir şekilde söylenmiştir. Bu özellikler edebiyatta “îcaz” ve “sehl-i mümteni” sanatlarıdır.

Meselâ “Tâlikat” isimli mantıkla ilgili kitap, “Kızıl İ’caz” isimli yine mantıkla ilgili diğer bir kitap da çok kısa ve çok öz yazılmıştır. Ayrıca bunun gibi Yirmialtıncı Söz (Kader Risalesi) de, ancak müdakkik âlimlere ve bu konuda temel İslâmî bilgileri olan kimselere hitab eden, çok kısa ve öz bir eserdir.

Risale-i Nur’da bazen hem ilmî ifadeler, hem de basit ifadeler yan yana gelmiştir. Buna, Otuzuncu Lem’anın çeşitli risaleleri misal olarak verilebilir.

³ Bkz. Necmeddin Şahiner, Edebî Sanatlar, İstanbul, 1975.

“Risale-i Nur’un bir diğer özelliği de “hitabet” san’atına yer vermesidir. Bilindiği gibi, hitabet de, belâğat gibi bir dilin kullanım sahası ve özelliklerinden biridir ve edebiyatta bir san’attır. Retorik dediğimiz beyan veya hitabet, edebiyatın bir bölümüdür. Risale-i Nur’un bazı kısımları hitabet diliyledir. (Önce İstanbul’da bilahare Selanik’te yapılan konuşma (Hürriyete Hitap) güzel bir hitabet misalidir. (Badıllı 1991: 165). İstanbul’da Harbiye Nezareti bahçesinde Bediüzzaman’ın askerlere yaptığı iki konuşma da (1-Kahraman askerlerimize, 2- Asakire hitap) birer hitabet sanatı örneğidirler. (Badıllı 1991: 247-248; Divan-ı Harbi Örfi: 10. Cinayet). Yine 31 Mart vesilesiyle müellifin askerlere beyanı da bir hitabet sanatı örneğidir. (Divan-ı Harbi Örfi: 2.cinayet, 9.cinayet).

Üçüncü Şuâ (Münâcât) risalesi hitabet sanatının en bâriz, en büyük ve en uzun, şahane bir örneğidir. Cenab-ı Hak’ka hitap eden, mahlukattaki müşahadelere belirten bir hitabettir.

“Münazara” konusunda da Risalelerde usûl ve prensipler vaz’edilmiştir. “Fenn-i âdâb ve ilm-i münazaranın uleması mâbeynindeki hakperestlik ve insaf düsturu olan şu: Eğer bir meselenin münazarasında kendi sözünün haklı çıktığına taraftar olup ve kendi haklı çıktığına sevinse ve hasmının haksız ve yanlış olduğuna memnun olsa, insafsızdır.” Hem zarar eder. Çünkü haklı çıktığı vakit, o münazarada bilmediği birşeyi öğrenmiyor. Belki gurur ihtimaliyle zarar edebilir. (Lem’alar: 158)

Risale-i Nur’a göre asıl edebiyat Kur’an edebiyatıdır, Arap edebiyatıdır. Avrupa edebiyatı ve felsefesi değildir. “Âyâtın delail-i îcâzının miftahı ve esrar-ı belâğatının keşşâfı yalnız belâğat-ı Arabiyedir. Felsefe-i Yunaniye değildir.” (Muhakemat: 96). Ancak Arap edebiyatı ayetlerin îcaz delillerini ve edebiyat sırlarını açıklayabilir. Avrupa edebiyatında “Aristo, kurmacayı (fiction) edebî metin kabul ederken, bir kısım da kurmacayı başlı başına metnin edebîliğini sağlayan özellik saymamaktadır. Çünkü gerçeği birebir yansıtan eserlerin edebîliği de söz konusudur. Aristo’dan itibaren Batıda Retorik ve bizde Belâğat ilimleri her zaman edebiyatın nasıl olması lâzım geldiğini kurallandırmışlardır. Bu çerçevede kurmaca metinler hakkında dört görüş her zaman tartışılmıştır: a. Eflatun’un deyimiyle kurmaca, yalan ve uydurmacadır, gerçek hayatı (ideaları) karşılamaz, b. Klâsiklere göre, kurmaca, tam bir kopyalama olmalıdır, c. Rönesansçılara göre faydalı ve işlevsel olmalıdır, d. Aristo’nun Poetika’sında belirttiği üzere kurmaca, edebiyatın asıl unsurudur.” (GENÇ 2008: 40-41). Görüldüğü gibi bu durumda gerçekten Avrupa edebiyatı genelde yalancı ve utanmazdır.

“Ulaşmaz dest-i edeb-i garb-ı hevesbâr-ı hevâkâr-ı dehâdâr

De'b-i edeb-i ebed-müddet-i Kur'ân-ı ziyâbâr-ı şifâkâr-ı hüdâdâr. (Batının dehalı, heves ve nefse bağlı olan edebiyatının eli, Kur'an'ın istikamette, şifalı ve nurlu olan edebî usûl ve tarzına ebediyyen ulaşamaz, yetişemez).

Avrupa'dan tereşşuh etmiş şu hazır edebiyat, romanvâri nazarla, Kur'ân'da olan letâif-i ulviyet, mezâyâ-i haşmeti göremez, hem tadamaz. Kendindeki mihengi ona ayar edemez. Edebiyatta vardır üç meydan-ı cevelân; onlar içinde gezer, haricine çıkamaz. Ya aşkla hüsündür, ya hamâset ve şehâmet, ya tasvir-i hakikat. İşte yabânî edebse, hamâset noktasında hakperestliği etmez. Belki zâlim nev-i beşerin gaddarlıklarını alkışlamakla kuvvetperestlik hissini telkin eder. Hüsün ve aşk noktasında aşk-ı hakiki bilmez. Şehvetengiz bir zevki nefislere de zerk eder. Tasvir-i hakikat maddesinde, kâinata san'at-ı İlâhî sûretinde bakmaz. Bir sıbga-i Rahmânî sûretinde göremez. Belki tabiat noktasında tutar, tasvir ediyor, hem ondan da çıkamaz.

Kur'ân'daki edebse, hevâyı karıştırmaz. Hakperestlik hissi, hüsn-ü mücerred aşkı, cemâlperestlik zevki, hakikatperestlik şevki verir. Hem de aldatmaz. Kâinata tabiat cihetinde bakmıyor. Belki bir san'at-ı İlâhî, bir sıbga-i Rahmânî noktasında bahseder; akılları şaşırtmaz. Mârifet-i Sâniin nurunu telkin eder, herşeyde âyetini gösterir. Her ikisi rikkatli birer hüznü de veriyor; fakat birbirine benzemez. Avrupazâde edebse, fakdül-ahbabdan, sahipsizlikten neş'et eden gamlı bir hüznü veriyor; ulvî hüznü veremez. Kur'ân'ın edebi ise, öyle bir hüznü verir ki, âşıkâne hüzündür, yetimâne değildir. Firâku'l-ahbabdan gelir; fakdül-ahbabdan gelmez." Fakat "Huz mâ safâ da' mâ keder" yani, her şeyin iyi yönünü al, kötü tarafını at prensibiyle Bediüzzaman da Avrupanın kötü edebiyatı, roman ve tiyatrosuna karşı çıkarken, makale gibi faydalı olan nesirlerini de kabul etmiştir." (Sözler: 736-737-738).

Sonuç olarak yukarıda da dile getirdiğimiz gibi üniversitelerimizde verilecek olan dil ve edebiyat dersleri, asılla bağı kopmamış ilmî verimlilik için, belâgatın üç alt ilmi olan meânî, beyân ve bedî' şubeleriyle verilmelidir.

Lâfızperestlik, suretperestlik, üslûpperestlik, teşbihperestlik, hayalperestlik ve kafiyeperestlik, kısacası şekilcilik mânâyı kendine feda eden bir hastalık ve cesedi elbiseye göre yontup rendelemek olduğu için, edebiyat derslerinde şekil, vezin ve kafiye gereğinden fazla önem verilmemeli, anlam söze feda edilmeyip öne alınmalıdır.

Üslûp konusunun önemi göz önünde bulundurularak üslûp, mücerret, müzeyyen ve âlî olan üç yönüyle, ayrıca edebi ilimler de on iki grupta: lugat, isticak, nahv, aruz, kavâfi, maânî, beyân, tarih, inşâ, sarf, hat ve karzu's-şî'r olarak işlenmelidir.

Anlamanın gücünü sağlamak için, sadece kelimelerin kullanılmasıyla yetinilmeyip bunun yanında fesâhat ve belâgat kurallarına da uymanın gerektiğine dikkat çekilmeli ve uygulanmalıdır.

Edebi sanatlar konusunda Risale-i Nur'da çok sayıda mevcut olan edebî san'atlardan faydalanılmalı ve örnekendirilmelidir.

Edebiyat dersleriyle birlikte, sosyoloji, felsefe ve tarih derslerinde, bitirme, yüksek lisans ve doktora tez konuları Risale-i Nurlar'dan da verilmelidir.

Dil ve Anlatım derslerinde Türkçe gramere ilişkin kuralları ezbere dayalı öğretme yerine, metinler içinde ifade zenginliğini kavratmak; okuma, dinleme, anlama ve anlatma faaliyetlerini uygulamalı olarak beceriye dönüştürmek söz konusu olmalıdır.

Büyük tahribat geçirerek bozulan bugünkü Türkçemiz, en mükemmel örnek, ölçü ve kalıp özelliğine sahip hakiki ve halis Türkçe olan Risale-i Nurlara göre derlenerek düzeltilmelidir.

Türk ilim, din ve kültür tarihimizde, yüksek değere sahip temsilcilerin en önemlilerinden olan Risale-i Nurlar'ın, üniversitelerimiz ve diğer okullarımızda, hatta sadece bizde değil, diğer Türk Cumhuriyetleri üniversite ve okullarında da Dil-Anlatım ve Edebiyat derslerinde, okuma, dinleme, anlama ve anlatma faaliyetlerinde "uygulanmalı" ve "metinler içinde ifade zenginliği kavratmalı" olarak incelemesi yapılmalıdır. Bu konuda geç bile kalınmıştır.

KAYNAKLAR

- Banarlı, Nihad Sami, Türkçenin Sırları, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1977.
- Badıllı, Dr. Abdülkadir, Hayat-ı Nuriyem, 2012.
- Badıllı, Dr. Abdülkadir, Mufasssal Tarihçe-i Hayat, İstanbul 1991.
- Bediüzzaman Said-i Nursî, Risale-i Nur Külliyyatı, Envar Neşriyat, Sözler 1996, Lem'alar 1990, Mektubat 1986, Tarihçe-i Hayat 1987, Emirdağ Lâhikası 1989, Münazarat 2004, Muhakemat 1995, Divan-ı Harb-i Örfî 2004.
- Genç, Prof. Dr. İlhan, Edebiyat Bilimi, İzmir 2008.
- Bilmen, Ömer Nasûhî, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meal-i Âlisi ve Tefsiri, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1966.
- Mehmed Nüzhet Efendi, Muğni'l- Küttâb, Süleymaniye Kütüphanesi, Kadı Burhaneddin Bölümü, yıl 1286, Demirbaş No: 113.
- Şahiner, Necmeddin, Edebî Sanatlar, İstanbul, 1975.
- Yeğin, Abdullah vd., Ansiklopedik Lûgat, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, İstanbul 1985.

TİDSAD